

TENDINȚE ȘI PROVOCĂRI DIN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII PERSONALE

Nelea GLOBU,
doctor, lector universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
ORCID iD: 0000-0001-9464-5085

Rezumat. În prezentul articol ne propunem să reflectăm asupra provocărilor actuale din educație și tendințelor în didactica disciplinelor școlare, inclusiv a obiectului Dezvoltare personală.

Tendențele de politică educațională din ultimele decenii din Republica Moldova au generat o dezvoltare și actualizare a curriculumului național. Intensificarea centrării curriculumului pe elev prin diversificarea ofertelor de discipline, propunerea ariei curriculare „Consiliere și dezvoltare personală” cu disciplina de studiu Dezvoltarea personală fac parte din lista demersurilor inovative ale procesului educațional. Astfel, devine necesară identificarea unor premise teoretice de învățare a elevilor în contextul dezvoltării personale.

Teoriile moderne de învățare, care au stat la baza actualizării curriculare la disciplinele școlare, ne propun niște modele de învățare pentru formarea personalității de mâine și repere în dezvoltarea personală a elevilor. În acest scop ne-am propus să reflectăm asupra unor tendințe actuale și provocări în educație din perspectiva dezvoltării personale a elevului.

Cuvinte cheie: tendințe, modernizare, dezvoltare personală, constructivism, educație centrată pe elev.

TENDENCIES AND CHALLENGES FROM THE PERSPECTIVE OF PERSONAL DEVELOPMENT

Summary. In this article we aim to reflect on current challenges in education and trends in the teaching of school subjects, including personal development.

The trends of educational policy in the last decades in the Republic of Moldova have generated development, updating of the national curriculum. Intensifying the focus of the curriculum on the student by diversifying the offers of disciplines: proposing the curricular area „Counseling and personal development” with the study discipline Personal development is one of the list of innovative approaches to the educational process. In this context, it becomes necessary to identify some theoretical premises for students' learning in the context of personal development.

Modern learning theories, which have been the basis for curricular updating in school subjects, offer us some learning models for the formation of tomorrow's personality and landmarks in the personal development of students. For this purpose, we aimed to reflect on some current trends and challenges in education from the perspective of the student's personal development.

Keywords: trends, modernization, personal development, constructivism, student-centered education.

Contextul social concretizat de exigențele actuale și de perspectivă ale societății, într-un anumit tip de cultură și civilizație, în anumite cerințe și standarde de viață ale oamenilor, își pune amprenta indiscutabil și asupra școlii și, mai ales, asupra actorilor ei, elevii și profesorii. Evoluția actuală și viitoare a educației va fi din ce în ce mai marcată de un ansamblu complex de evoluții ce se înregistrează deja în toate componentele fundamentale ale societății și civilizației contemporane.

„Pentru prima oară în istoria educației, afirmă T. Hadzilacos, noi suntem chemați să educăm o generație care va trăi și va munci într-un mediu social, profesional, tehnologic și chiar geopolitic care este radical diferit de cel în care trăim și învățăm azi” [16].

Astfel, școala de astăzi trebuie să pregătească elevii pentru schimbările tot mai rapide din economie și

societate, pentru ocupații care nu au fost încă create, pentru a folosi tehnologii care nu au fost încă inventate și să rezolve probleme sociale despre care nu știm că vor apărea.

Potrivit lui N. Silistraru, educația trebuie să facă față solicitărilor și provocărilor numeroase și rapide ale societății contemporane și viitoare, devenind adaptabilă, flexibilă, formativă, integratoare și continuă [12]. Acest fapt este menționat de N. Petrovski, care evidențiază un șir de tendințe modernizate de învățare a disciplinelor școlare, ce caracterizează orientarea generală în domeniul învățării: **pragmatica, educația centrată pe elev, integrarea și educația incluzivă, constructivismul** [11, pag.4].

Premisele care stau la baza acțiunii de prospectare a curricula sunt multiple, în acest context vom aminti două dintre ele:

- necesitatea adaptării instruirii, autoinstruirii și educației la dinamismul dezvoltării societății contemporane;
- analizarea disponibilităților de care poate dispune omul pentru această adaptare.

„Nimic nu trebuie introdus în programa analitică, dacă nu are o justificare temeinică, din punct de vedere al viitorului” [14].

În evoluția actuală a didacticii, potrivit lui M. Ionescu, sunt evidente *trei tendințe majore* între care există o convergență, un consens (și nu divergență), în sensul că fiecare dintre ele își aduce contribuția la modernizarea continuă a didacticii:

- Tendința de a păstra unele achiziții din didactica tradițională: de valorificare continuă a ceea ce a achiziționat didactica în ultimul timp;
- Tendința de îmbogățire continuă a arsenalului didactic: de a adăuga la didactica tradițională rezultatele științifice și experiențe, care condiționează modernizarea învățământului și pregătirea superioară a cadrelor didactice;
- Tendința de a acorda o egală atenție celor două aspecte ale procesului didactic (informativ și formativ): de a transfera greutatea specifică *de la educator la educat* [8, pag 35].

Perspectiva educației pe tot parcursul vieții a contribuit la regândirea proiectării curriculare, prin raportarea la politicile educaționale europene referitoare la: competențele-cheie necesare oricărei persoane, pe de o parte pentru dezvoltare și împlinire personală, pentru inserție profesională, pentru incluziune socială și cetățenie activă, pentru dezvoltare durabilă și pentru un stil de viață sănătos, iar pe de altă parte pentru a face față schimbărilor economice, sociale, culturale, informaționale.

În obținerea unor răspunsuri și rezultate scontate la aceste complexe problematice, devine necesară *determinarea modelului omului de mâine*, ca factor fundamental al progresului economic, social, cultural, științific și spiritual. Idealul educațional al școlii de astăzi din Republica Moldova vine în concordanță cu provocările globale, stipulând importanța formării unor „personalități cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate” [3].

Dar ce tineri cu adevărat vor fi necesari „mâine”?

Un grup de experți ai Consiliului Europei menționează șapte categorii de abilități, considerate

de bază pentru tinerii secolului al XXI-lea, precum: **abilități de învățare, abilități de informare, abilități de gândire, abilități de comunicare, abilități de cooperare, abilități de muncă și abilități de adaptare.**

În Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru educație în secolul XXI, J. Delors menționează cei patru „Piloni ai educației”, care evidențiază ce abilități trebuie să dezvoltăm elevilor: „*a învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu ceilalți și a învăța să fii.*”

1. „*A învăța să știi*” denotă că elevul trebuie să dețină nu numai cunoștințe, să fie informat, dar să și posede instrumentele cunoașterii, cercetării, investigației;
2. „*A învăța să faci*” la treapta școlară nu prevede dobândirea unei meserii (doar orientare), ci abilitatea de a se implica activ și dinamic în realizarea de sarcini didactice. „*A învăța să faci*” mai înseamnă „*a învăța să faci bine*”, „*a învăța să fii creativ*”, *susține Basarab Nicolescu*, care se dobandește printr-o viziune transdisciplinară”.
3. „*A învăța să trăiești împreună cu ceilalți*” înseamnă a manifesta deprinderi de relaționare și comunicare cu alte persoane, a stabili și a menține relații, a respecta regulile ce normează viața în colectivitate, dar și cea care protejează viața omenească în general.
4. „*A învăța să fii*”, un element important ce rezultă din primele trei. În opinia lui Basarab Nicolescu „*a învăța să fii*” se raportează la educația bilaterală, în cadrul căreia există „o învățare permanentă a elevului de către dascăl, dar și a dascălului de către elev” [5].

Setul de competențe necesare pentru învățarea pe parcursul vieții (2001), incluse în programul de dezvoltare personală definite de Organizația Mondială a Sănătății, include:

- *Competențele cognitive* – de exemplu, competențele de soluționare a problemelor, de gândire creativă, de gândire critică, precum și cele metacognitive;
- *Competențele sociale* – de exemplu, competențele de comunicare, de colaborare, de construire a relațiilor, empatia;
- *Competențele legate de conștiința de sine* – de exemplu, responsabilitatea, competența de luare a deciziilor, deprinderile de autorefecție;
- *Competențele de reglare a emoțiilor* – de exemplu, abilitatea de a-și controla emoțiile, de combatere a stresului, competențele de soluționare a conflictelor [15].

Tendențele de politică educațională din ultimele decenii din Republica Moldova au generat dezvoltarea și actualizarea curriculumului național. Intensificarea centrării curriculumului pe elev prin diversificarea ofertelor de discipline, propunerea ariei curriculare „Consiliere și dezvoltare personală” cu disciplina de studiu *Dezvoltarea personală* este una din lista demersurilor inovative ale procesului educațional.

Disciplina *Dezvoltare personală* e menită să formeze la elevi *competențe transversale* (traversează diferitele sfere ale vieții sociale, adică frontierele disciplinare), *abilități de viață* (a fi, a ști, a ști să faci și să faci, a ști să fii și a conviețui) și *identități personale* (cine sunt EU?) – aspecte atât de necesare pentru sănătatea fizică și mintală a elevilor; pentru viitoarea lor viață privată, activitate profesională și pentru o bună adaptare în societatea mereu în schimbare.

În contextul celor expuse, „mâine” se vor cere persoane competente, capabile să se adapteze la noile lor condiții de viață și la noile sarcini pe care vor fi obligate să și le asume, iar pe de alta parte să își poată dezvolta personalitatea și sa-și îmbunătățească viața personală, satisfăcându-și toate necesitățile de autorealizare, în condițiile civilizației moderne, atât ca factori promotori ai acesteia, cât și ca ființe umane, capabile să se bucure de plenitudinea vieții și a valorilor personale individuale. Profilul moral al tânărului de „mâine”, în contextul acestor cerințe, ar fi: o persoană pozitivă, integră, proactivă,

deschisă către cunoaștere, către nou, responsabilă, empatică, sociabilă, puternică, optimistă, flexibilă la schimbare.

Disciplina *Dezvoltare personală* este concepută pentru a ajuta elevii să-și dezvolte competențele de care au nevoie pentru a se cunoaște, a se accepta, a duce o viață sănătoasă, în mod independent; pentru a deveni cetățeni informați, activi, integri, capabili de a utiliza rațional resursele proprii și ale mediului de viață; a relaționa cu alții într-o atmosferă sigură și într-un mediu ecologic; a fi responsabili în luarea deciziilor de carieră și dezvoltarea personală pe parcursul întregii vieți [4, pag. 5].

Dezvoltarea personală, cunoscută și sub denumirea de „self help” sau „evoluție personală”, include activități și experiențe care au scopul final de a îmbunătăți starea de conștientizare, dezvoltare a talentelor și abilităților personale, ameliorarea calității vieții și contribuirea la realizarea aspirațiilor și viselor personale. Se consideră că există patru direcții primordiale de dezvoltare personală: *fizică, emoțională, mentală și spirituală* [apud 6].

Dezvoltarea personală este o creștere a proceselor interne și acțiunilor externe, prin care are loc transformarea pozitivă a persoanei; o creștere conștientă și cu înțelepciune; o abordare inteligentă pentru dezvoltarea persoanei care ar da un sens logic și intuitiv satisfăcător [apud 14, p.p.16-17].

Cum se vor realiza aceste deziderate?

În acest context, devine necesară identificarea unor premise teoretice generale de învățare a ele-

Figura 1. Dimensiunile dezvoltării personale

vilor în realizarea acestor deziderate. Ca premisă majoră este **învățarea bazată pe elev**.

La întrebarea *De ce învățământul trebuie să fie centrat pe elev?* N. Petrovski accentuează următoarele:

- Elevul devine subiectul procesului educațional;
- Elevul își asumă responsabilitatea pentru rezultatele învățării;
- Elevul participă activ în luarea deciziilor la nivel școlar;
- Elevul învață independent și posedă capacități de autoformare;
- Elevul este capabil să gândească autonom și critic;
- Elevul poate aplica tehnologii informaționale moderne;
- Elevul poate genera noi idei, poate lucra în echipă [11, pag.7].

Centrarea pe elev, potrivit cercetătorilor L. Șoitu și R. Cherciu, a devenit o condiție de calitate și eficiență a procesului formativ, dar și una dintre căile de rezolvare a numeroaselor dificultăți pe care le cunoaște și le amplifică învățământul contemporan: diminuarea motivației elevilor pentru învățatură, lipsa de atractivitate a programului școlar, scăderea gradului de implicare în activitățile de învățare, diminuarea importanței acordate imaginației, creativității și afectivității elevilor în favoarea prețurii exagerate a gândirii și memoriei acestora, favorizarea abordărilor mecanice și reproductive ale învățării în defavoarea celor euristice (bazate pe descoperire), accentuarea abordării pasive de către profesor/elev a activității didactice, rutina și monotonia, scăderea performanței școlare [13, p.p. 46-47].

Centrarea pe elev poate fi înțeleasă/practicată sub următoarele sensuri:

1. **paradigmă educațională** cu impact major în valorificarea maximală a resursei umane și în creșterea calității activității (valorificarea optimă a elevului ca subiect al învățării).
2. **poziție etică și deontică** ce constă în valorizarea subiectului învățării;
3. **opțiune strategică** bazată pe capacitatea subiectului învățării în procesul educativ; centrarea pe subiect este o strategie activă, ce necesită construirea în timp real a unei experiențe de învățare pozitive și semnificative, într-o relație democratică, nondirectivă.
4. **modalitate de abordare a procesului instructiv-educativ**, bazată pe nevoile, interesele, aspirațiile și potențialul subiectului [ibidem].

Învățarea centrată pe elev descrie modalități de a gândi despre învățare și predare ce pun accentul pe responsabilizarea școlarului pentru propriul proces de învățare. Responsabilizarea nu înseamnă doar de a-și da frâu liber în acțiuni, ci, mai degrabă, o eliberare a forțelor interioare ale elevului pentru a obține rezultate într-adevăr bune [1, pag.33]. Elevii își dovedesc responsabilitatea mai mare devenind căutători activi de cunoaștere.

Postmodernitatea în educație desemnează o nouă abordare a activității de formare-dezvoltare a personalității, formulând ca obiectiv major **dezvoltarea integrală a personalității** umane. Paradigma postmodernă pune în centrul preocupărilor ființa umană dintr-o perspectivă globală, totalizatoare și integratoare [11, pag.30].

În acest scop, educația capătă dimensiunile unui proiect universal, cel mai vast și cu perspectiva cea mai largă ce presupune acceptarea unei viziuni holistice, pentru a putea înțelege și concepe procesul educațional. „**Abordarea holistică** a educației trebuie să includă formula *5 componente și 3 forme* (cele cinci componente ale educației: *morală, intelectuală, estetică, tehnologică și educația pentru sănătate*; și cele trei forme ale educației: *formală, non-formală și informală*)” [9].

Vl. Guțu susține că predarea și învățarea sunt văzute dintr-o perspectivă holistică, reflectând lumea reală, care este interactivă. Continuând de aici, se poate spune că din acest punct de vedere întreaga lume este reprezentată ca un întreg. O abordare holistică înseamnă că fiecare persoană este indivizibilă și face parte din Univers. O abordare holistică înseamnă să privești din toate punctele de vedere problema [7].

A avea o viziune holistică a unui fenomen, susține M. Minder, înseamnă a avea o viziune globală și sintetică a acestuia, înseamnă a cerceta dincolo de elementele constitutive, structurile și relațiile funcționale care unesc ansambluri și subansambluri, înseamnă a avea o cultură a învățării [10].

Spre deosebire de integralitate, abordarea holistică sau globală are un cadru de vizualizare mai larg, stabilind legături și în exterior. Într-o învățare integrată, elevilor nu li se oferă doar o viziune unificată asupra cunoașterii existente, dar se motivează și se dezvoltă capacitatea elevilor de a percepe noi relații și de a crea noi modele, sisteme și structuri. Prin urmare, integralizarea presupune construcția unui mediu integrator în care elevii vor putea să relaționeze cu sens experiențele școlare între ele, cu cele din afara școlii și cu propriile nevoi și interese [apud 11, pag.40].

Astfel una din condițiile dezvoltării personale este mediul de învățare care se tinde a fi „integrator”, adică integrează, armonizează diverse elemente într-un ansamblu unitar.

R. Gagné distinge între *condițiile interne ale învățării școlare* (procese cognitive, afective, volitive, motivaționale) și *condițiile externe ale învățării școlare* (mediul școlar și al clasei de elevi, factorii ergonomici și de igienă a învățării etc.). Deci, **un mediu integrator ar fi armonizarea condițiilor interne și externe ale învățării școlare.**

Cel mai important aspect al învățării este considerat *a învăța să cunoști* (a stăpâni instrumentele cunoașterii și instrumentele autodezvoltării). Metodologia învățării devine mai importantă decât conținutul în sine. Învățarea nu trebuie să ducă la simple acumulări de informații, ci la însușirea competențelor necesare pentru a practica o profesie, pentru integrarea în viața socială și în cea profesio-

nală, a satisface nevoile de bază și a acționa pentru îmbunătățirea calității vieții personale și sociale. *A învăța să muncești împreună cu ceilalți* (a accepta interdependența), *a învăța să fii* (a-ți dezvolta personalitatea), *a învăța să te transformi pe tine și să schimbi societatea* sunt noi caracteristici care dau o nouă conotație conceptului de învățare [2, pag.71].

Conchidem, din perspectiva dezvoltării personale, că pentru a satisface nevoile de bază și a acționa pentru îmbunătățirea calității vieții personale și sociale este mult mai important **a stăpâni instrumentele cunoașterii și cunoașterii de sine:** a învăța cum să învețe, a învăța cum să se cunoască, a învăța cum să-și transforme punctele slabe în forte, a învăța cum să-și controleze emoțiile, a învăța cum să stabilească și mențină o relație, a învăța să comunice, a învăța cum să ia decizii corecte în variate situații.

RESURSE BIBLIOGRAFICE

1. CALLO T., PANIȘ A. ș.a. *Educația centrată pe elev. Ghid metodologic*. Chișinău: „Print – Caro” SRL, 2010.
2. CHIȘ V. *Pedagogia contemporană. Pedagogia pentru competențe*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005,
3. *Codul Educației al Republicii Moldova*, Art. 6.
4. *Curriculum Național pentru învățământul primar, aprobat prin Ordinul MECC nr. 1124 din 20 iulie 2018*.
5. DELORS J. coord., *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru educație în secolul XXI*, Polirom, Iași, 2000.
6. GLOBU N. *Tendențe moderne în contextul dezvoltării personale la elevi. Materialele Conferinței Științifice Naționale, UST, 1-2 octombrie, 2021*.
7. GUȚU VI. *Pedagogie*, Chișinău: CEP USM, 2013.
8. IONESCU, M., RADU I. (coord.) (2001), *Didactica modernă*, ediția a II-a, revizuită, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
9. MARINESCU M. *Tendențe și orientări în didactica modernă*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 2009.
10. MINDER M. *Didactica funcțională. Obiective, strategii, evaluare – cognitivismul operant*.
11. PÉTROVSKI N. *Tendențe moderne în didactica disciplinelor școlare. Suport de curs*, IȘE, Chișinău: Garomont Studio, 2021.
12. SILISTRARU N. *Tendențe și orientări în didactica universitară*. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/11-16_1.pdf.
13. ȘOITU L., CHERCIU R. coord., *Strategii educaționale centrate pe elev*, Alpha MDN S.A., București, 2006, p.p. 46-47.
14. VRABII V. *Dezvoltarea personală a cadrului didactic: Perspective psihosociale, monografie*, Chișinău, IȘE, 2020 p.p.16-17.
15. https://mecc.gov.md/sites/default/files/dezvoltare_personala_clasa_8_print.pdf.
16. <https://www.scrigroup.com/didactica-pedagogie/TENDINTE-SI-ORIENTARI-IN-DIDAC61851.php>.